

Min forening.

Borre Historielag holdt vårsemesterets første møte 26. februar i auditoriet *Holmestrand* på Bakkenteigen. Møtet var et fellesarrangement med Høyskolen og samlet drøyt halvt hundre tilhørere. Foredragsholderen, professor *Øivind Grøn* ved Høgskolen i Oslo/ Akershus og professor II ved Universitetet i Oslo, hadde som arbeidstittel for kveldens tema satt «*Mennesket og universet*» og fulgte utviklingen av vårt verdensbilde fra antikken og frem til vår egen tid. De eldste kulturfolkene hadde helt klart fundert mye over verdensrommet. Hos babylonerne var f.eks. solen helt sentral i deres religiøse oppfatning. For dem var jorden åpenbart *flat*, og det *geosentriske* verdensbildet med jorden som sentrum og solen og de syv kjente planetene i bane rundt jorden, skulle komme til å bli det rådende gjennom hele middelalderen og godt inn i nyere tid. En lignende forestilling om solen gjenfinnes forøvrig i den såkalte *Trudholmsvognen* fra eldre bronsealder, funnet på Nordsjælland i 1902. Så er det likevel slik at antikkens matematiske kunnskapsnivå var imponerende: Grekeren Erathostenes (3.årh. f.Kr.) beregnet f. eks. jordens radius med et avvik på bare åtte kilometer! Aristoteles (4.årh. f.Kr.) adopterte det rådende verdensbildet, og så stor var hans autoritet at det geosentriske verdensbildet holdt seg gjennom hele middelalderen til ut på 1700-tallet. Det generelle forbudet mot bøker som beskrev det solsentriske system, ble først opphevet av Kirken i 1758. (ref.anm.). Så ble da også det geosentriske systemet forfektet og beskyttet av Kirken, og en avvikende oppfatning ble likefrem oppfattet som kjettersk lære. Det fikk, som kjent, Galilei (1564-1642) erfare da han hevdet at jorden går i bane rundt solen. Han måtte møte for *Inkvisisjonen* og vedgå sitt kjetteri. (Galilei sies ved den anledningen å ha mumlet: «Eppur si muove»- og likevel beveger den seg! Ref. anm.) Italieneren var forøvrig den første som studerte himmelrommet med teleskop og med det gjorde viktige oppdagelser så som solflekkene og fire av Jupiters måner.

Grøn omtalte også den danske astronomen, Tycho Brahe (16.årh.) , som foretok mye mer nøyaktige observasjoner enn tidligere. Verdensbildet fikk hos ham en mellomstilling; jorden er i sentrum, og solen roterer rundt den, men planetene går i bane rundt solen. Brahes assistent, Johannes Kepler, påviste at planetene går i ellipseformede, ikke sirkulære, baner rundt solen, en oppdagelse som Isaac Newton bygget videre på da han utformet sin lov om gravitasjon: Jorden «trekker» på månen; hvis ikke, ville månen fortsette ut i universet!

Avslutningsvis tok foredragsholderen for seg *spektrografien* og *Doppler-effekten* som har gjort det mulig å måle himmellegemenes hastighet i synslinjens retning. En av verdens ledende fysikere i vår tid, Stephen Hawking, har i flere prisbelønte arbeider levert nye og interessante teorier om universet, der han hevder at universet er i bevegelse hele tiden. Vi bor i et univers uten sentrum og uten grenser som kanskje er uendelig stort, men endelig i tid. («Big Bang»). Filmen om Hawking, «The theory of everything», vises f.t. på Horten kino og anbefales varmt.

Historielagets Eli Kari Høihilder, og Høyskolens Odd Egil Frogner, takket for et interessant og inspirerende foredrag, fremført på en måte som meget vel godtgjør at Grøn i 2010 mottok *formidlingsprisen* av Høgskolen i Oslo.

Neste møte: Vestfoldarkivet, Sandefjord, 25.mars: «Ukjente sider ved 9. april i Vestfold-Hva gikk galt?/ved Rune Sørli, fotoarkivar i Vestfoldmuseene-.Egen transport.

Ref. ak